

زودآیند ویرایش نشده

Architectural Factors Influencing the Prosperity of Rural Business from the Perspective of Producers & Business Owners

Case Example: District 7 of the Babylonian System

M. Maleki Charkovani¹, F. Mozaffar², M.A. Khan Mohammadi³, B. Saleh Sedghpour⁴

Abstract

Introduction

Rural buildings as a place of business have an important place in economic prosperity of village. However, few studies have investigated how architecture affects the development of rural business. Rural buildings divide into three groups: direct acquisition buildings (sales and tourism), production buildings (agriculture, animal husbandry and processing) and hybrid buildings (farm and tourism housing). Sales and tourism buildings as a platform for direct income, plays a pivotal role in the financial success of the rural business. Instead, these spaces need a high standard level of urban and modern architecture that in addition to the initial cost and financial burden, can cause damage of "rural quasi - urbanization" and its solution is to use local and native materials and methods, in contrast, modern interior layout to increase the welfare of the customer. Despite its great importance in the local economy, production buildings (breeding and processing) are faced with mortality and losses due to pest penetration and the solution is to use washable and disinfected materials and sanitary details for disposal of insect,

---

1. Ph.D Candidate in Department of Architecture, Faculty of Architecture & Urbanism, Iran University of Science & Technology, Tehran, Iran. <https://orcid.org/0009-0000-3049-5620>

2. Associate Professor, Department of Architecture, Faculty of Architecture & Urbanism, Iran University of Science & Technology, Tehran, Iran. <https://orcid.org/0000-0002-2744-4037>

3. Corresponding Author and Associate Professor, Department of Architecture, Faculty of Architecture & Urbanism, Iran University of Science & Technology, Tehran, Iran. <https://orcid.org/0000-0001-9317-4197>

4. Associate Professor, Department of Humanities, Faculty of Humanities, Shahid Rajai Teacher Training University, Tehran, Iran. <https://orcid.org/0000-0002-3251-2567>

pest control and ventilation in making these plants. however, hybrid buildings help to reduce the initial cost of building, due to the nuisance of the business (domestic animal husbandry) with habitation, in case of lack of proper separation and increase of compatibility, caused to remove these spaces by the people of the village. in this study, architectural factors of rural business prosperity in the view of producers and business owners in mountainous villages of northern iran have been studied. Innovation of this research is considering and compare of three groups of rural buildings (manufacturing, sales - tourism and combined) and the difference of view in poor, medium and developed villages.

Materials and Methods

This research is a qualitative - quantitative study and exploratory factor analysis. After reviewing the literature, object - content table and questionnaire design were done. Validity of questionnaire assessed through experts and to increase the reliability, the questionnaire was conducted in pilot and Cronbach's test was used. After consulting and studying the Manzoomeh plan, district 7 of babol was selected. Statistical population was rural business owners and producers and random cluster sampling method and sample size, 180 were determined in three clusters. In the first stage, comparison of cluster of poor, medium and developed villages was done. In the second step, the identification of the factors done by software and exploratory naming (via analysis of components key word) was done. In the first order 32 factors were determined that due to the multiplicity and impossibility of structural relationship, factor analysis was performed again and 21 of the 32 first order factors were classified under 7 second order factors. These factors were classified in Amos software and finally an evaluable structural model with 7 main factors and 20 components was obtained.

Results and Discussion

The results of the first step analysis showed the difference between three clusters developed, medium and poor in the form of modernism versus nativism. for example, the cluster of developed villages mostly agreed on the centralized construction of productive spaces and sales - tourism spaces which means separating business from rural housing that leads to quasi - urbanization of developed villages. In the average cluster, there was no significant difference with the developed cluster, but in contrast, the poor villages agreed on some sentences including support - based low cost solutions, barrier removal, use of home spaces and tools and available agricultural products.

Conclusions

The results of the second step identified the factors affecting the following rural business prosperity: The development and support of the village is "massive, sprawling, and the employment of the village" and " the resistance of the home-tourism, the approval of the silk support." The factor of outdoor architecture: "changing, ratio / adaptation and proximity," "native exhibition and museum location," "development of silks breeding and sale," " water management and wood production as sustainable materials." The business architecture's sustainable principles, indigenous tourism farm, Village-Creative Farm and Compatibility.it is suggested that in order to develop an architectural plan and design, first of all these factors will be determined in the area and in consultation with experts, entrepreneurs and local experts. the study of this research in the same villages can be rich. it is also suggested that more research be done to provide solutions for development and integration of findings into programs such as conductive plan and sustainable employment of rural system.

Keywords: Creative village-farm, Exploratory Factor Analysis (EFA), Livelihood housing, Rural business architecture, Tourism farm.

بررسی عوامل معماری - اقتصادی رونق‌دهنده کسب و کار روستایی (نمونه موردی: ناحیه ۷ منظومه بابل کنار)

مرتضی ملکی چرکوانی^۱، فرهنگ مظفر^۲، محمدعلی خان محمدی^۳، بهرام صالح صدق‌پور^۴

چکیده:

بناهای روستایی به‌عنوان محل وقوع کسب و کار جایگاه مهمی در رونق اقتصادی روستا دارند. این پژوهش به بررسی عوامل معماری - اقتصادی رونق‌دهنده کسب و کار روستایی از دیدگاه تولید کنندگان و صاحبان مشاغل در ناحیه ۷ منظومه بابل کنار پرداخته است. در این پژوهش با بهره‌گیری از رویکرد تحلیل عاملی اکتشافی مرحله اول و دوم، ۲۱ عامل مرتبه اول به‌عنوان اجزاء در هفت عامل در مرتبه دوم دسته‌بندی شد که شامل «توسعه و پشتیبانی»، «مزرعه‌گردشگری»، «مزرعه‌خلاق»، «اصول معماری کسب و کار»، «معماری غیر مسکونی و مجاورت»، «سازگاری» و «کنترل نفوذ آفت» هستند. اما در مقایسه شاخه روستاهای توسعه‌یافته و فقیر مشخص شد که روستاهای شبه شهری همانند دراز کالا و کبریا کلا بیشتر بر مفاهیم شهری از جمله «جانمایی متمرکز فضاهای تولیدی» تأکید دارند که این موضوع به تراکم و توجه به مقوله «بهداشتی بودن فضاها» مربوط است. همچنین این روستاها بر کسب و فروش بیشتر از کار و تولید تأکید دارند که این موضوع نیز به خاطر افزایش توان اقتصادی آنها است. به منظور تهیه برنامه و طرح معماری کسب و کار روستایی در ناحیه مورد نظر پیشنهاد می‌شود، ابتدا مصادیق و روابط ساختاری عوامل هفت‌گانه و نوع روستا و سطح توسعه‌یافتگی و تفاوت نگرش این روستاها تعیین شده و سپس واحدهای پشتیبانی موجود و خلأها مشخص شود. بدین ترتیب با تعیین اولویت‌ها و الزامات بناها، مزارع گردشگری و خلاق، و کسب و کارهای زیستی، پیشنهادهای اجرایی به همراه وظایف احتمالی واحد توسعه پشتیبانی و تسهیل‌گری روستایی ارائه شود.

کلیدواژه‌ها: تحلیل عاملی اکتشافی، روستا - مزرعه خلاق، مزرعه گردشگری، مسکن معیشتی، معماری کسب و کار روستایی.

۱- دانشجوی دکتری گروه معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران، ایران.
<https://orcid.org/0009-0000-3049-5620>

۲- دانشیار گروه معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران، ایران.
<https://orcid.org/0000-0002-2744-4037>

۳- نویسنده مسئول و دانشیار گروه معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران، ایران.
<https://orcid.org/0000-0001-9317-4197> (khanmohammadi@iust.ac.ir)

۴- دانشیار گروه روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی، تهران، ایران.
<https://orcid.org/0000-0002-3251-2567>

مقدمه

معماری، اقتصاد و کسب و کار عمیقاً در هم تنیده شده‌اند. معماری فقط طراحی و ساخت و ساز نیست بلکه یک فعالیت اقتصادی است که بر شرایط اقتصادی گسترده‌تر واکنش متقابل دارد. انتخاب طراحی معماری می‌تواند بر رشد اقتصادی، ارزش ملک و محیط کسب و کار تأثیر گذارد. تحقیقات نشان می‌دهد که ساخت (تولید ساختمان‌ها مبتنی بر کاهش هزینه و افزایش درآمد) و بهره‌وری (بهره‌برداری مناسب‌تر از فضاها مبتنی بر افزایش تولید و کاهش تلفات) می‌تواند تا ۲۰ درصد در توسعه روستایی مؤثر باشد (Cogato et al., 2023). بهینه‌سازی فضا مبتنی بر نیازها و الزامات عملیاتی طراحی، همچنین برندسازی و هویت برای فضاهای گردشگری روستایی می‌تواند باعث رونق روستا شود. اقامتگاه‌های طراحی شده و ساختمان‌های نمادین و فضاهای عمومی جذاب می‌توانند گردشگران را جذب کنند و اقتصاد محلی را تقویت کنند. معماری می‌تواند بر رفتار مصرف‌کننده به‌ویژه در فضاهای کسب و گردشگری، مراکز خرید و فروشگاه‌ها تأثیر بگذارد. همچنین معماری می‌تواند در توسعه راه‌های نوآورانه در روستا-مزرعه نوآور (خلاق) نقش داشته باشد (Hirota et al., 2023).

امروزه اهمیت توسعه کسب و کارهای روستایی و نقش حیاتی آن در توسعه و پیشبرد کشورها بر هیچ‌کس پوشیده نیست. کسب و کارهای روستایی اغلب جزء بخش غیررسمی اقتصاد هستند، ولی ضریب اشتغال بالایی ایجاد می‌کنند و نقش قابل توجهی در توسعه سرمایه اجتماعی دارند (Taban et al., 2023). ابعاد اقتصادی کسب و کار در قالب طرح توسعه پایدار منظومه‌های روستایی در دهه گذشته در دستور کار قرار گرفته اما به نظر می‌رسد اثرگذاری فراگیری در پیشرفت روستاها نداشته و در مراحل تهیه طرح با مشکلاتی همراه است؛ چراکه در این طرح پروژه‌های خرد تعریف شده که نمی‌تواند متناسب با یک طرح راهبردی با هدف توسعه پایدار همه‌جانبه باشد. این موضوع باعث کاهش انعطاف‌پذیری طرح‌ها با تغییر و تحولات محیطی و عدم مشارکت بخش خصوصی شده است (Doosti Sabzi & Babaei, 2023).

ابعاد اقتصادی و فضای کسب و کار و اشتغال روستایی از جمله مباحثی است که به تازگی در نیم دهه اخیر (۱۳۹۵ به بعد) مورد توجه مسئولین (معاونت توسعه روستایی ریاست جمهوری) قرار گرفته است و علت این موضوع، خالی شدن نیمی از روستاهای ایران مطرح شده و در کنار مسائل فرهنگی و زیست محیطی، نبود شغل و کسب و کار در روستا به‌عنوان یک علت مهم مهاجرت روستاییان و خالی شدن روستاها مطرح می‌شود (Ghasemi Ardahaee et al., 2017). در مطالعات طرح اشتغال پایدار منظومه روستایی (دهه ۹۰) این موضوع مطرح می‌شود که طرح هادی صرفاً یک طرح خدماتی بوده و ابعاد اقتصادی-معیشتی را در بر نگرفته است و

این موضوع تغییر نگرش و رویکرد توسعه از بعد کالبدی و فیزیکی مسکن (طرح هادی روستایی) به سمت (طرح و برنامه کسب و کار روستایی) و به تبع آن معماری کسب و کار روستایی را می-طلبد.

این پژوهش تلاشی برای استفاده از دستاوردهای طرح اشتغال پایدار در فضاهای کسب و کار روستایی تحت عنوان راهبردهای اقتصادی معماری فضاهای کسب و کار روستایی است که می‌تواند به‌عنوان افزونه‌ای بر طرح هادی روستایی نیز مطرح شود و آن را به «طرح مسکن معیشت محور» به‌عنوان یکی از عوامل کسب و کار روستایی در ارتباط با سایر عوامل آشکار و پنهان معماری کسب و کار روستایی تبدیل نماید.

در یک تقسیم بندی ساده می‌توان عوامل آشکار کسب و کار را با دو قطبی‌سازی تعریف نمود. فضاهای کسب و کار را می‌توان به دو قطبی «کسب= فضاهای فروش» و «کار= فضاهای تولید» تقسیم نمود. از طرفی فضای تولیدی را می‌توان به دو قطبی (فضاهای پرورش^۱) (پرورش موجودات زنده از جمله دام، طیور، حشرات و آبزیان) + فضاهای فراوری (تبدیل محصول کشاورزی به غذایی)) تقسیم نمود و فضاهای فروش (بیشتر مبتنی بر فروش کالا نه تولید آن) را به دو قطبی (فضاهای فروش (مغازه‌ها و کارگاه‌ها) و گردشگری) تقسیم نمود. در مطالعات اولیه مشخص شد که به کسب و کارهای تولیدی کشاورزی^۲، کسب و کارهای زیستی^۳ نیز گفته می-شود. مهمترین مخاطره^۴ در این فضاها، پرورش موجودی زنده و جلوگیری از مرگ و میر آن می-باشد که ممکن است به دو صورت ورود باکتری و آلودگی و ورود آفت به محیط انجام پذیرد. به همین خاطر مد نظر قرار دادن اصول HSE بهداشت، ایمنی و محیط زیست در این فضاها و مراقبت از موجود اهمیت ویژه‌ای دارد. در فضای گردشگری و فروش نیز توجه به جاذبه‌های مصنوعی و خواست گردشگر و مخاطب از جمله موارد مهمی است که بایستی در معماری بناها مد نظر قرار گیرد.

خراباتی و شیرازی (Kharabati & Shirazi, 2021) با هدف دستیابی به الگوی طراحی مسکن روستایی، مطالعه‌ای را در روستای طرزه دامغان انجام دادند. نتایج پژوهش نشان داد عوامل اقتصادی و نوع معیشت خانواده در مساحت و تعداد ریزفضاها تأثیرگذارند. همچنین عوامل اجتماعی و فرهنگی در فرم نما، سلسله مراتب ورودی، نحوه قرارگیری توده نسبت به حیاط و تعدا خانوارهای ساکن یک خانه مؤثرند. عوامل محیطی حاکم بر روستای طرزه نیز در

-
1. Rearing house
  2. Agri business
  3. Bio business
  4. Risk

جهت‌گیری توده، شکل‌گیری پلکانی توده و حیاط، تعداد و وسعت بازشوها، تعداد طبقات، حوزہ- بندی فضاها و نوع مصالح تأثیرگذارند.

به باور خراباتی و همکاران (Kharabati et al., 2021) معماری مسکن روستایی قدیم دارای معیارها و شاخص‌های ارزشمندی است که می‌توان آن‌ها را شناسایی، تحلیل و برای طراحی الگوی مسکن جدید به کار برد. بر همین اساس آن‌ها به بررسی اصول معماری ایرانی در مسکن روستای کولامو در شهرستان شاهرود پرداختند. نتایج نشان داد که الگوهای غالب مسکن روستای کولامو مطابق با اصول معماری ایرانی است. الگو برگرفته از زندگی، فرهنگ و نیازهای ساکنان روستای کولامو است و با شرایط اقلیمی، زیستی و سبک زندگی روستایی سازگار است.

نیک‌پور و همکاران (Nikpour et al., 2017) در بررسی راهبردهای اقتصادی بهبود شاخص‌های مسکن در نواحی روستایی شهرستان کهگیلویه به این نتیجه رسیدند که زنده‌سازی فضاهای همگن و پویایی روستایی و تقویت معیارهای ساخت مسکن روستایی اعم از فناوری، شیوه ساخت، ابعاد مقیاس و تناسب با ویژگی‌های طبیعی روستا و کالبد آن، در اختیار گذاشتن مصالح با قیمت مناسب به روستاییان از طریق تشکیل تعاونی‌ها و یا اتحادیه‌های پخش و فروش مواد و مصالح می‌تواند موجب بهبود شاخص‌های کمی و کیفی مسکن روستایی در دهستان شود.

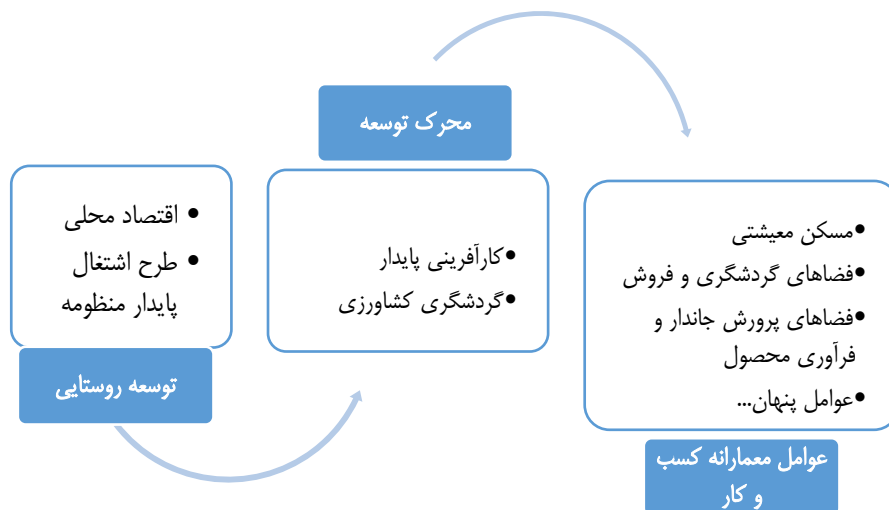
شمس‌الدینی و همکاران (Shamsuddini et al., 2017) در مطالعه‌ای به بررسی تأثیر نوسازی مسکن روستایی بر نوا اقتصادی حاکم بر روستاهای بخش مرکزی شهرستان ممسنی پرداختند. نتایج مطالعه نشان داد که در زمینه اقتصاد معیشتی به دلیل عدم سازگاری «پلان» برخی از مسکن ساخته شده با نوع فعالیت تولیدی از جمله دامداری در روستاها، به‌طور غیرمستقیم موجب رویگردانی بیش از ۷۵ درصد از روستاییان از انجام این گونه فعالیت‌ها در روستاها شده است. بر همین اساس اگرچه نوسازی مسکن موجب آسایش نسبی روستاییان به لحاظ ایمنی و زیبایی شده است، اما سبب بروز تغییر نامحسوس در شرایط معیشتی و مالی روستاییان نیز شده است.

در طرح مسکن روستایی باید فضاهای کسب و کار و معیشت روستایی و همچنین تغییر در عملکرد فضای معیشتی خانه و افزایش انعطاف‌پذیری مسکن روستایی (نسبت به اقتصاد) در گذر زمان مد نظر قرار گیرد (Kharabati & Shirazi, 2021). از طرفی فعالیت‌های غیر کشاورزی خانگی و لزوم به‌کارگیری عناصر کشاورزی (باغ، مزرعه، مرتع و دامداری) در معماری روستا ضرورتی اجتناب‌ناپذیر می‌نماید (Taghavi et al., 2020).

این پژوهش با رویکردی گسترده، به دنبال بررسی ارتباط پیچیده و چندلایه بین اقتصاد و معماری است. یکی از محورهای اصلی این پژوهش، تمرکز بر رابطه بین فضای کسب‌وکار، مکان و معماری است. به عبارت دیگر، این پژوهش می‌کوشد تا به این پرسش پاسخ دهد که

چگونه طراحی و ساخت می‌تواند بر فعالیت‌های اقتصادی و در نتیجه، بر رونق و توسعه کسب‌وکارها تاثیرگذار باشد. بنابراین، هدف کلی این پژوهش، بررسی راهبردهای معماری و ارتباط آن با رونق کسب و کار روستایی در منظومه بابل کنار است.

نوآوری این پژوهش در توجه به سه گروه بنای معماری (تولیدی، فروش - گردشگری و ترکیبی) و مقایسه تفاوت دیدگاه در روستاهای فقیر، متوسط و توسعه یافته است. بر اساس جمع بندی موارد فوق، شکل ۱ نشان دهنده مدل مفهومی تحقیق است. ساختار مدل مفهومی تحقیق، عوامل معمارانه موثر بر رونق کسب و کار روستایی با حداقل آسیب و هزینه را شناسایی و روابط بین این عوامل را به همراه رابطه آن با عامل برون‌زای توسعه پشتیبانی روستا نشان می‌دهد.

شکل ۱. مدل مفهومی تحقیق

روش پژوهش

این پژوهش از نوع آمیخته (کمی - کیفی) بوده و به منظور تبیین اهداف تحقیق از رویکرد تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شد. نظر به ماهیت اکتشافی موضوع تحقیق، مراحل زیر پیگیری و انجام شد: ۱- مرور ادبیات موضوع و سنتز راهبردها، ۲- دسته‌بندی و اولویت‌دهی مفاهیم توسط خبرگان (تحلیل عاملی Q) و ۳- کشف عوامل پنهان و دسته‌بندی آن با بهره‌گیری از تحلیل عاملی اکتشافی مرتبه اول و دوم. به طور مشخص، پس از مطالعه و تهیه جدول هدف - محتوا، پرسش‌نامه تدوین شد.

در بخش دیگری از پژوهش، خوشه روستاهای فقیر، متوسط و توسعه‌یافته با یکدیگر مقایسه و تفاوت بین خوشه‌ها مشخص شد. همچنین سه گروه گونه بنای معماری در این پژوهش مد نظر قرار گرفت که عبارتند از: ۱- فضاهای فروش و گردشگری، ۲- فضاهای پرورش فراوری و ۳- فضاهای ترکیبی چند منظوره از جمله مسکن معیشتی. در نقطه شروع، توسعه روستایی به‌عنوان متغیر مستقل و مواردی چون مکان‌یابی، کارآفرینی و گردشگری به‌عنوان محرک توسعه به‌عنوان متغیر میانجی و فضاهای کسب و کار روستایی به‌عنوان متغیر وابسته مد نظر قرار گرفت.

جامعه آماری و نمونه مورد مطالعه

جامعه آماری پژوهش را صاحبان مشاغل و تولیدکنندگان روستایی ناحیه ۷ منظومه بابل کنار تشکیل می‌دهند. یکی از ویژگی‌های بارز صاحبان کسب و کار در روستاهای این منطقه اشتغال هر فرد (اعم از مرد و زن) به‌طور هم‌زمان در فصول مختلف سال به چندین شغل است. حجم نمونه مورد بررسی بر اساس فرمول کوکران ۱۸۰ نفر تعیین شد که جمع‌آوری اطلاعات لازم در سه خوشه روستاهای فقیر، متوسط و توسعه‌یافته صورت گرفت. انتخاب نمونه مورد مطالعه نیز با روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای انجام شد. لازم به ذکر است که برای اطمینان بیشتر در هر خوشه تعداد ۶۵ پرسش‌نامه (۱۸۴ پرسش‌نامه در سه خوشه) تکمیل شد. به طور مشخص، تعداد ۶۲ پرسش‌نامه در خوشه توسعه‌یافته (روستاهای دراز کلا و فولاد کلا)، تعداد ۶۰ پرسش‌نامه در خوشه متوسط (کبریا کلا و هلیدشت) و تعداد ۶۲ پرسش‌نامه نیز در خوشه فقیر (تیرکن و جاجن) تکمیل شد. روستاهای دراز کلا و فولادکلا از نظر موقعیت جزو روستاهای مرکزی و نیمه شهری محسوب می‌شوند، در حالی که روستاهای تیرکن و جاجن در عمق جنگل و با دسترسی دشوار و پرپیچ و خم قرار دارند. روستاهایی نظیر کبریا کلا و هلیدشت نیز بین این دو گروه قرار دارند. پرسش‌نامه‌ها از طریق گروه‌های تسهیل‌گری - کارآفرینی و خود پژوهشگر در میان کارآفرینان گردشگری، نوغان‌داران، مغازه‌داران و تعدادی از معلمان^۱ و دهیاران توزیع و جمع‌آوری شد. برخی از دلایل اصلی عدم امکان تکمیل تعداد بیشتر پرسش‌نامه عبارت بودند از: کهولت سن بسیاری از روستاییان، سطح سواد پایین روستاییان، حضور فصلی نسل جوان روستا، استقرار بخشی از روستاییان در قشلاق در فصل تابستان، تعطیلی مدارس و عدم تمایل و حوصله

---

^۱ بررسی‌های میدانی نشان داد که در این ناحیه معلم‌های روستا بالاخص در هنرستان، یا دهیار هستند و یا در مشاغل دیگری مانند نوغان‌داری (پرورش پيله ابریشم) و گردشگری فعالیت دارند. معمولاً در این ناحیه، افراد شغل جانبی (شغل دوم و سوم) داشته و همواره به فعالیت مشغول هستند و تک‌فعالیتی کمتر در این ناحیه مشاهده می‌شود. همین موضوع، فرضیه تحقیق یعنی ترکیب فعالیت/ فضا را برای رونق اقتصادی روستا تأیید می‌کند.

بخشی از جامعه به دلیل مشغله زیاد در فصل فعالیت‌های کشاورزی خاص (مانند فصل برداشت آلو و ازگیل جنگلی یا فصل نوغان‌داری و فصل گردشگری که هر کدام حدود ۱۰ تا ۲۰ روز به طول می‌انجامد). با توجه به تنوع بیش از حد فعالیت‌های کسب و کار در طرح‌های منظومه روستایی از جمله منظومه بابل کنار، انتخاب نمونه مورد مطالعه بر حسب نوع کسب و کار و با توجه به تعداد و اولویت پروژه‌ها صورت گرفت. بر این اساس، فعالیت‌های کسب و کار منتخب مورد مطالعه و تعداد آنها به شرح زیر است:

- فعالیت‌ها و خدمات پشتیبان کشاورزی (۶۱ پروژه)
- فعالیت‌های نوغان‌داری (۴۵ پروژه)
- فعالیت‌های دامداری و دامپروری (۳۷ پروژه)
- فعالیت‌های جاذبه‌های گردشگری (۱۵ پروژه)

لازم به ذکر است که با توجه به نزدیک بودن فعالیت‌های جاذبه‌های گردشگری به رشته معماری، این نوع فعالیت‌ها به‌عنوان نمونه موردی اولیه انتخاب و مقرر شد پیشران گردشگری در تلفیق با پرورش کرم ابریشم (حشرات) با توجه به نیاز به ساختمان و فضا انتخاب شود. اندازه‌گیری متغیرها با استفاده از طیف لیکرت چهارگزینه‌ای (یک: کاملاً نامناسب، دو: نامناسب، سه: مناسب و چهار: کاملاً مناسب) صورت گرفت. برای سنجش اعتبار روایی پرسش‌نامه از نقطه‌نظرات ۵ نفر از متخصصان معماری و تسهیل‌گران روستایی^۱ استفاده شد. لازم به ذکر است که در این مرحله از پرسش‌نامه بسته استفاده شد. همچنین برای بررسی پایایی پرسش‌نامه در مرحله پایلوت از آزمون کرونباخ استفاده شد که مقدار آن برابر با ۰/۹۲۹ به دست آمد. از آنجا که ضریب آلفا بزرگ‌تر از ۰/۷۰ به دست آمد، پایایی ابزار تحقیق مورد تایید قرار گرفت. شایان ذکر است که به منظور افزایش پایایی پرسش‌نامه منبعث از جدول هدف - محتوا، پرسش‌نامه دو بار به صورت پایلوت (۳۰ نفر) به صورت حضوری و با همکاری تسهیل‌گران، معلمان و دهیاران منطقه روستایی اجرا شد. در مرحله نخست، با توجه به وجود ۲۲۵ پرسش (که درک برخی از آنها برای روستاییان دشوار بود)، تکمیل هر پرسش‌نامه حدود ۱/۵ ساعت به طول انجامید. پس از تعیین پایایی و حذف حدود ۶۰ پرسش، ترتیب پرسش‌های مصداقی و مفهومی نیز تغییر یافت؛ به این صورت که ابتدا پرسش‌های ساده مصداقی و سپس پرسش‌های مفهومی به‌صورت جمع‌بندی مطرح شد.

تحلیل داده‌های حاصل از پرسش‌نامه‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS انجام شد.

---

^۱ تسهیل‌گری به معنی آسان‌سازی و ساده کردن یک فرایند است. تسهیل‌گر یک فعالیت گروهی را برنامه‌ریزی، طراحی و مدیریت می‌کند تا ضمن حفاظت از پویایی گروه، دستیابی اثربخش به اهداف گروهی را تضمین کند. تسهیل‌گر به گروه کمک می‌کند تا فرایند بحث، اکتشاف و یادگیری در گروه نهادینه شود.

نتایج و بحث

مطابق نتایج بررسی آسیب‌ها و راهبردها در پیشینه پژوهش و تولید جدول هدف محتوای خبرگانی و تحلیل عاملی Q توسط خبرگان، موضوع «قواعد بهداشت، ایزولاسیون و تفکیک» از نظر خبرگان و اساتید دارای اهمیت ویژه‌ای بوده و باید به‌عنوان یک محتوای مستقل مد نظر قرار گیرد. همچنین تعیین «خلاءها و اولویتهای کسب و کار» به‌عنوان یک عامل مهم در رونق اقتصادی روستا مد نظر قرار گرفت. در ادامه دو عامل آشکار معماری کسب و کار یعنی «نوع و مکان‌یابی فضاهای فروش و گردشگری» و «نوع و مکان‌یابی فضاهای پرورش و فرآوری» و ترکیب آن‌ها به‌عنوان فرض پژوهش به‌عنوان محتوای بعدی شناسایی شد.

اهداف نیز تعیین نوع فضاها، مصالح و جزئیات و فاصله آنها و اولویتهای مد نظر طرح اشتغال پایدار به‌عنوان اسناد فرا دستی در ستون سمت راست قرار داده شد و بدین ترتیب جدول هدف محتوا به‌عنوان ابزار پرسش‌نامه بسته به شرح جدول ۱ ایجاد شد.

نتایج آزمون بارتلت و محاسبه آماره KMO به منظور بررسی کفایت نمونه مورد مطالعه در جدول ۲ نشان داده شده است. لازم به ذکر است که آماره KMO شاخصی از کفایت نمونه‌گیری است که کوچک بودن همبستگی جزئی بین متغیرها را بررسی می‌کند و از این طریق مشخص می‌سازد که آیا واریانس متغیرهای تحقیق تحت تأثیر واریانس مشترک برخی عامل‌های پنهانی و اساسی است یا خیر. این شاخص در دامنه ۰ تا ۱ قرار دارد. مقدار آماره مذکور بیانگر آن است که قابلیت انجام تحلیل عاملی در مطالعه حاضر وجود دارد. همچنین نتایج آزمون بارتلت نشان از کفایت نمونه دارد و بیانگر آن است که داده‌های مطالعه قابل تقلیل به تعدادی عامل‌های زیربنایی و بنیادی هستند.

جدول ۲. نتایج آزمون بارتلت و آماره KMO

آماره KMO		آزمون بارتلت
۰/۶۹	کای دو	
۶۱۶/۹۶	درجه آزادی	
۲۱۰	سطح معنی‌داری	
۰/۰۰۰		

مأخذ: یافته‌های پژوهش

جدول ۳ نتایج محاسبه مقدار ویژه و واریانس هر کدام از عامل‌های استخراج شده را نشان می‌دهد. بر اساس نتایج، هفت عامل استخراج شده حدود ۶۷/۵۳ درصد واریانس معماری رونق کسب و کار روستا را توضیح می‌دهند. به طور مشخص، عامل اول حدود ۱۵/۱۶ درصد واریانس، عامل دوم ۱۳/۴۰ درصد، عامل سوم ۱۱/۱۴ درصد، عامل چهارم ۷/۴۵ درصد، عامل پنجم ۷/۲۵ درصد، عامل ششم ۶/۹ درصد و عامل هفتم ۶/۲۴ درصد واریانس را تبیین می‌کند.

جدول ۳. مقدار ویژه و واریانس هر یک از عامل‌های استخراج شده

عامل	مقدار ویژه	واریانس (%)	واریانس تجمعی (%)
اول	۳/۱۸	۱۵/۱۵	۱۵/۱۵
دوم	۲/۸۱	۱۳/۴	۲۸/۵۵
سوم	۲/۳۴	۱۱/۱۴	۳۹/۶۹
چهارم	۱/۵۶	۷/۴۵	۴۷/۱۴
پنجم	۱/۵۲	۷/۲۵	۵۴/۳۹
ششم	۱/۴۵	۶/۹	۶۱/۲۹
هفتم	۱/۳۱	۶/۲۴	۶۷/۵۳

مأخذ: یافته‌های پژوهش

نتایج حاصل از انجام تحلیل عاملی مرتبه اول و دوم در جدول ۴ ارائه شده است. همان-طور که مشاهده می‌شود، ۲۱ عامل مرتبه اول (به عنوان زیرعامل) در ۷ عامل در مرتبه دوم دسته‌بندی شده است.

جدول ۴. نتایج تحلیل عاملی اکتشافی مرتبه اول و دوم

عامل	متغیر (گزاره‌های مرتبط مورد تایید)
عامل ۱ مرتبه ۲: مکان‌یابی و هم‌جواری با توجه به سازگاری	
تبدیل، نسبت / سازگاری و مجاورت (نوغان، عسل و بوم‌گردی)	فاصله تلمبار ابریشم و مسکن روستایی یا بوم‌گردی یا درخت توت یا مغازه خرید/ فروش پيله ابریشم می‌تواند حداکثر (بالای ۱ کیلومتر) باشد. فاصله گاداری و بوم‌گردی یا مسکن روستایی می‌تواند حداکثر (بالای ۱ کیلومتر) باشد.
	زنبورستان و مسکن روستایی یا بوم‌گردی می‌تواند در کنار هم و بدون مزاحمت قرار گیرند. فاصله و مرز فضای پرورش گوسفند و مسکن یا بوم‌گردی حداقل باشد. مرز فضای پرورش پرند و تلمبار (پرورش ابریشم) حداقل باشد.
	نسبت فضاهای ابریشم به کل دامداری یا خانه در زمان پرورش ابریشم کم است. درصد بازشو و سطوح شفاف نمای اقامتگاه بوم‌گردی کم است. فضای مقیاس متوسط غیر روستایی (مستقل از روستا) یا تعاونی (مستقل) باعث اشتغال زنان و روستاییان است. نسبت فضاهای ابریشم به کل خانه یا دامداری پس از فصل ابریشم برای ابار وسایل کم (زیر ۱۰٪) باشد.
مکان‌یابی نمایشگاه و موزه محلی	با تبدیل فضای زیر شیروانی (بام) به فضای تولید و فرآوری موافقم. فضای زیر شیروانی (بام) برای خشک کردن پيله و در مناطق خنک پرورش ابریشم استفاده می‌شود. با تبدیل بوم‌گردی یا خانه به تلمبار در لوج نوغان‌داری (۲ هفته) برای رونق اقتصادی روستا موافقم. با تبدیل خانه به بوم‌گردی تابستان برای رونق اقتصادی روستا موافقم. اگر بناهای قدیمی ارزشمند به مدرسه عسل / ابریشم تبدیل شود، باعث رونق بیشتر اقتصاد روستا است.
	با فنس‌کشی به‌عنوان یکی از تمهیدات کنترل ورود آفت در محوطه فضاهای پرورش و فرآوری موافقم. اگر بناهای قدیمی ارزشمند به موزه عسل / ابریشم تبدیل شود، باعث رونق بیشتر اقتصاد روستا است. باکس زنبور قابل جابجایی و زیبا بر رونق کسب و کار روستایی موثر است.
توسعه فضاهای پرورش و فروش ابریشم	در فضاهای فروش ابریشم کمبود و خلاء بیشتری وجود دارد و باید توسعه یابد. اگر بناهای قدیمی ارزشمند به کلینیک عسل / ابریشم تبدیل شود، باعث رونق بیشتر اقتصاد روستا است. توجه به فضاهای نوغان (ابریشم) در این ناحیه روستایی رونق بیشتری برای کسب و کار در بر دارد.
اقدام لازم جهت مدیریت آب و تولید چوب به‌عنوان مصالح پایدار	قراردادن کنو در جاده برای فروش عسل به‌عنوان یک منظره بر رونق کسب و کار روستایی موثر است. ممنوعیت کشت صنوبر به‌عنوان مصالح ساختمانی در روستای جنگلی بابل کنار باعث تغییر مصالح ساختمان‌ها از چوبی به بلوکی می‌شود. محدودیت احداث آب بند در روستای جنگلی باعث استفاده از بام جهت ذخیره آب باران می‌شود.
عامل ۲ مرتبه ۲: اصول معماری کسب و کار (بهره‌وری فضایی - مصالح زیست تخریب‌پذیر - کنترل شرایط محیطی - هم‌جواری و حریم فضایی)	
هم‌جواری بوم‌گردی، دامداری و مسکن و مشاغل خانگی	جانمایی مناسب فضای کسب و فروش: وسیع و پراکنده بین مسکن روستایی است. جانمایی مناسب پرورش و فرآوری: شیرگاه (ورودی تهران) است. فضای مسکن روستا و آغل گوسفند می‌تواند در یکجا بدون مرز یا مجاور هم بدون مزاحمت قرار گیرند. آغل گوسفند و بوم‌گردی می‌تواند در یکجا بدون مرز یا مجاور هم بدون مزاحمت قرار گیرند. اگر بخشی از دامداری به بوم‌گردی اختصاص یابد، این دو بخش با هم سازگارند.

رعایت فاصله بین پرورش زنبور و ...	زنبورستان و مسکن یا بومگردی بایستی حداکثر فاصله از یکدیگر داشته باشند. پرورش مرغ و اردک در اتاقک دو طبقه جهت رونق اقتصادی روستاییان مناسب است.
مدیریت خوب و بد منابع طبیعی و مصالح زیست تخریب پذیر	دخالت نسنجیده منابع طبیعی در کاهش رونق کسب و کار روستایی موثر است. مدیریت صحیح منابع طبیعی باعث رونق کسب و کار و حفاظت از معماری بومی توسط روستاییان میشود. احداث گاوآبادی مدرن و استفاده از مصالح بلوکی باعث افزایش نخاله و مسایل زیست محیطی می گردد.
توجه به شرایط محیطی فضای کسب و کار	هر چه موجود فضای پرورش کوچکتر شود، فضا نیز بسته تر و امکان نفوذ آفت به آن کم می شود. بسته ترین فضای پرورش، فضای پرورش ابریشم است که آفت فراوانی دارد. استفاده بهینه از فضاهای بالا استفاده و در خارج فصول کاری باعث رونق کسب و کار می شود. ویژگیهای خاص فضا (گرم بودن، قابل تهویه) و کاهش هزینه به رونق
تاسیسات و تجهیزات کسب و کار بومی خانگی	استفاده از نخ ریس سنتی در کسب و کارهای خانگی مناسب است. توجه به زنبورستان در این ناحیه روستایی رونق بیشتری برای کسب و کار در بر دارد. استفاده از قفسه بومی (نوکا) در کسب و کارهای خانگی مناسب است.
عامل ۳ مرتبه ۲: گردشگری فرآوری و فروش ابریشم و صنایع دستی و چوب	
اولویت های کسب و کار، بوم-گردی، پرورش ابریشم و صنایع دستی	توجه به بوم گردی در این ناحیه روستایی رونق بیشتری برای کسب و کار در بر دارد. در فضاهای تلمبار کمبود و خلاء بیشتری وجود دارد و باید توسعه یابد و بیشتر روی آن کار شود. جانمایی مناسب فضای کسب و فروش، متمرکز و متحد در کنار یکدیگر در بخشی از روستا است. فروشگاه صنایع دستی بر رونق اقتصادی روستا موثر است. ممنوعیت کاشت درخت میوه در روستای جنگلی باعث کاهش در آمد کشاورزی روستاییان می شود.
فرآوری و فروش محصولات و کشت درختان جنگلی	جانمایی مناسب فضاهای پرورش و فرآوری در هلی دشت (بازارچه هفتگی) است. توجه به فرآوری محصولات در این ناحیه روستایی رونق بیشتری برای کسب و کار در بر دارد. کشت درختان چوبی جنگلی در محوطه روستا در احیا بناهای چوبی و رونق کسب و کار موثر است.
مکان یابی متمرکز فضای پرورش و فرآوری با تجهیزات جدید	جانمایی مناسب پرورش و فرآوری متمرکز و متحد در کنار یکدیگر در بخشی از روستا است. درصد بازشو و پنجره خور و سطوح شفاف نما دام سنگین زیاد باشد. استفاده از نخ ریس جدید (برقی) در کسب و کارهای خانگی مفید است.
اهمیت فضای گردشگری و فروش	گردشگری در جنگل یا مزرعه بر رونق اقتصادی روستا موثر است. درصد بازشو و پنجره خور و سطوح شفاف نمای مغازه روستایی (کم) مناسب تر است.
عامل ۴ مرتبه ۲: امکان هم جوارگی فضای سکونت با پرورش گاو، گوسفند، طیور و ابریشم	
بازشو متناسب با کاربری فضا	درصد بازشو و پنجره خور و سطوح شفاف نمای دام سبک کم مناسب است. فاصله و مرز تلمبار/ مسکن حداقل باشد مناسب تر است.
هم جوارگی کاربری های سازگار (دام و طیور)	مرغاری و گوسفند می تواند در مجاور هم و بدون مزاحمت قرار گیرند. گوسفند و گاوآبادی بومی می تواند در مجاور هم و بدون مزاحمت قرار گیرند.
عامل ۵ مرتبه ۲: جانمایی بوم گردی و فرآوری در مسیر شهر و روستای مرکزی	
جانمایی بوم گردی، پرورش و فرآوری در مسیر شهر	جانمایی مناسب فضاهای اقامتگاه بوم گردی دراز کلا (مرکزیت) مناسب تر است. جانمایی مناسب فضاهای اقامتگاه بوم گردی شیرگاه (ورودی تهران) مناسب تر است. جانمایی مناسب پرورش و فرآوری دراز کلا (مرکزیت) است. جانمایی مناسب فضاهای اقامتگاه بوم گردی نزدیک هلی دشت (بازارچه هفتگی) مناسب تر است. استفاده از لگن و سبد و سینی (پرورش خانگی ابریشم) در کسب و کارهای خانگی مناسب تر است.
توسعه گردشگری با پتانسیل بومی	مغازه فرآوری ابریشم بر رونق اقتصادی روستا موثر است. مرز پرند و بوم گردی حداقل باشد، مناسب تر است. در کارگاه ریستندگی رنگرزی کمبود و خلاء بیشتری وجود دارد و باید توسعه یابد. با نصب پرده برای کنترل ورود آفت در نما و محوطه فضاهای کشاورزی دامداری موافقم.
عامل ۶ مرتبه ۲: تکمیل زنجیره نوغان و بوم گردی و اشتغال زنان و روستاییان	

<p>مصالح جدید، مستحکم ولی گران برای مغازه و فضاهای بوم‌گردی مناسب‌تر است. استفاده از بخشی از بنا به‌عنوان فضای کسب و کار باعث اشتغال زنان و روستاییان است. جانمایی مناسب فضاهای اقامتگاه بوم‌گردی وسیع و پراکنده بین مسکن روستایی باشد تکمیل زنجیره فضاهای ابریشم و نوغان در اولویت توسعه روستا است.</p>	<p>توسعه بخشی، وسیع و پراکنده و اشتغال زنان روستا</p>
<p>منظره توتستان پشتیبان به‌صورت یک پارک گردشگری بر رونق کسب و کار موثر است. در فضای پيله خشک کن کمبود بیشتری وجود دارد و باید روی آن کار شود. اگر بخشی از خانه به بوم‌گردی اختصاص یابد این دو بخش با هم ناسازگارند.</p>	<p>مخالف بوم‌گردی در خانه، موافق پشتیبانی نوغان</p>
<p>عامل ۷ مرتبه ۲: تجهیزات و تاسیسات و مصالح مناسب و کارآمد اقتصادی</p>	
<p>در تعیین مصالح کف فضاهای کسب و کار روستایی قواعد بهداشتی، اقتصادی مد نظر قرار گیرد. برای تعیین مصالح جزئیات ناسازی فضاهای کسب و کار روستایی قواعد بهداشتی، تهویه و کنترل ورود آفت (حشره، موش، مار) مد نظر قرار گیرد. درصد بازشو و پنجره‌خور و سطوح شفاف نمای کارگاه فرآوری حداقل باشد، مناسب‌تر است. با فنس - کشی برای کنترل ورود آفت در نما و محوطه فضاهای پرورش (گیاه، دام، طیور، ابریشم) و فرآوری محصول موافقت.</p>	<p>مصالح کارآمد، اقتصادی و بهداشتی در کف و نما</p>
<p>با استفاده آب‌پاشی تاسیسات و تجهیزاتی برای افزایش بهداشت، آسایش و کنترل آفت در کسب و کارهای خانگی مخالف.</p>	<p>تاسیسات، تجهیزات مناسب بهداشت و کنترل نفوذ آفت</p>

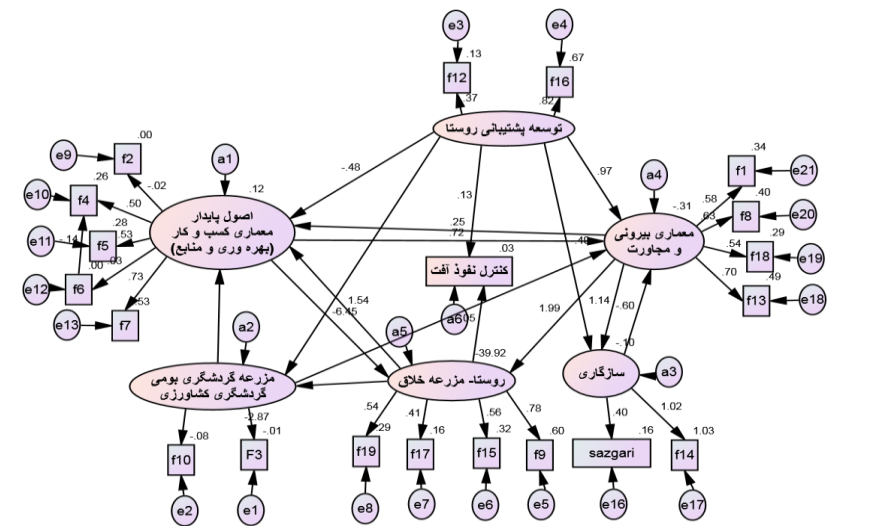
مأخذ: یافته‌های پژوهش

مطابق نتایج مندرج در جدول بالا، عامل نخست شناسایی شده با عنوان مکان‌یابی و همجواری سازگار فضای تولید و نمایش محصول شامل زیرعامل‌های «تبدیل، نسبت/سازگاری و مجاورت»، «مکان‌یابی نمایشگاه و موزه محلی»، «توسعه فضاهای پرورش و فروش ابریشم» و «اقدام لازم جهت مدیریت آب و تولید چوب به عنوان مصالح پایدار» است. عامل اصول معماری کسب و کار نیز به عنوان دومین عامل شامل زیرعامل‌های «همجواری بوم‌گردی، دامداری، مسکن و مشاغل خانگی»، «رعایت فاصله بین پرورش زنبور و ...»، «مدیریت خوب و بد منابع طبیعی و مصالح زیست تخریب‌پذیر»، «توجه به شرایط محیطی فضای کسب و کار» و «تاسیسات و تجهیزات کسب و کار بومی خانگی» است. همچنین عامل گردشگری فرآوری و فروش ابریشم، چوب و صنایع دستی، زیرعامل‌های «مکان‌یابی متمرکز فضای پرورش و فرآوری با تجهیزات جدید»، «توجه به اولویت‌های کسب و کار، بوم‌گردی، پرورش ابریشم و صنایع دستی»، «فرآوری و فروش محصولات و کشت درختان جنگلی»، «اهمیت فضای گردشگری و فروش» را در بر دارد. عامل همجواری مسکن با فضای پرورش جاندار نیز زیرعامل‌های «همجواری کاربری‌های سازگار»، «میزان بازشو متناسب با کاربری فضا» را شامل می‌شود. عامل دیگر شناسایی شده یعنی جانمایی بوم‌گردی و فرآوری در مسیر شهر و روستای مرکزی نیز شامل «جانمایی بوم‌گردی، پرورش و فرآوری» و «ابعاد توسعه گردشگری با پتانسیل بومی» است. همچنین بر اساس نتایج، عامل تکمیل زنجیره نوغان و بوم‌گردی و اشتغال زنان و روستاییان در بردارنده زیرعامل‌های «توسعه بخشی، وسیع و پراکنده و اشتغال‌زایی زنان و

روستاییان» و «مخالف بوم‌گردی در خانه، موافق پشتیبانی نوغان» است. در نهایت عامل هفتم شناسایی شده تحت عنوان تجهیزات، تاسیسات و مصالح کارآمد اقتصادی بوده که شامل زیرعامل‌های «بهره‌گیری از تاسیسات و تجهیزات مناسب برای تامین بهداشت و کنترل نفوذ آفت» و «بهره‌گیری از مصالح کارآمد، اقتصادی و بهداشتی در کف و نما» است. گزاره‌های مربوط به هر کدام از عامل‌ها نیز در جدول ۴ ارائه شده است.

تعیین مدل روابط ساختاری بین عوامل و متغیرهای پژوهش

به منظور بررسی روابط علی و ساختاری میان عوامل و متغیرهای تحقیق، نخست جایگاه هر کدام از عوامل به‌عنوان متغیر مستقل، میانجی و وابسته تعیین شد. سپس یک مدل مفروض اولیه ایجاد شد که در آن توابع f1 تا f21 (عوامل مستخرج در مرتبه اول) به‌عنوان اجزای عوامل اصلی (مرتبه دوم) مد نظر قرار گرفت. سپس با استفاده از نرم افزار آموس گرافیک و با جابجایی فلش‌ها و اجزاء (F1 تا F21) و سعی و خطا و ارزیابی مجدد، روابط ساختاری میان متغیرها به گونه‌ای تبیین شد که بیشترین متغیر در مدل استفاده شود. شکل ۲ این مدل ساختاری را نشان می‌دهد.

شکل ۲. روابط ساختاری بین عوامل و متغیرهای پژوهش

مقایسه دیدگاه سه خوشه روستاهای توسعه‌یافته، متوسط و فقیر در خصوص گزاره‌های رونق دهنده کسب و کارهای روستایی

تفاوت سه خوشه توسعه‌یافته، متوسط و فقیر بر حسب گزاره‌های رونق دهنده کسب و کارهای روستایی در جدول ۵ آورده شده است. توافق بین خوشه‌ها با توجه به درصد پاسخ‌ها سنجیده شد که توافق بالای خوشه با هایلایت رنگی در جدول مشخص شده است. مطابق نتایج، روستاهای توسعه‌یافته به‌صورت مشخص بر ۵ گزاره، روستاهای متوسط بر ۸ گزاره و روستاهای فقیر بر ۲۰ گزاره توافق قوی دارند. توافق قوی روستاهای توسعه‌یافته همچون درازکالا و کبریا کالا - که به شهرک صنعتی نیز معروف بوده و حالت نیمه‌شهری دارد - بر تعداد اندکی از موارد نشان می‌دهد که این پرسش‌نامه بیشتر متناسب روستاهای توسعه‌نیافته است و برای روستاهای توسعه‌یافته چندان مناسب نیست. تمرکز روستاهای توسعه‌یافته و نیمه‌شهری به‌صورت خاص بر گزاره‌های «جانمایی فضای فروش و گردشگری به‌صورت متمرکز و متحد در کنار یکدیگر» و «جانمایی فضای پرورش فراوری به‌صورت متمرکز و متحد در کنار یکدیگر» به‌عنوان دو گزاره از پنج گزاره نشان از تمایل آن‌ها به روش‌های نوین و شبه‌شهری جانمایی (متمرکز و متحد در کنار یکدیگر در مقابل وسیع و پراکنده در روستا) دارد. این موضوع در کنار موارد بهداشتی چون «مصالح و جزئیات نماسازی بهداشتی و ایزوله» نشان از آن دارد که تراکم جمعیت در روستاهای توسعه‌یافته باعث می‌شود که از نظر آن‌ها فعالیت‌هایی مانند پرورش دام و طیور، غیر بهداشتی و ناسازگار با محیط تازه شهری شده روستا است. همچنین توجه به موارد اقتصادی و فروش کالا از جمله گزاره «قرار دادن کندو در جاده جهت فروش» نشان از آن دارد که در روستاهای توسعه‌یافته منطقه به‌عنوان محل ارتباط شهر - روستا، موضوع فروش مهم‌تر از موضوع فعالیت‌های تولیدی است. بنابراین می‌توان تفاوت دیدگاه این دو خوشه را در قالب نوین‌گرایی در مقابل بومی‌گرایی تحلیل کرد.

در مقابل در روستاهای فقیر، بر تعداد بیشتری از گزاره‌ها تأکید می‌شود. در این روستاها بر محتواهایی چون رفع موانع، پشتیبانی، توسعه فضاهای کشاورزی دامداری، کاهش هزینه و در محتوای فروش و گردشگری بر استفاده از مغازه خدماتی مورد نیاز در روستا (نانوایی...)، خواست و سلیقه مخاطب و جذابیت در فضای فروش و گردشگری، فروشگاه صنایع دستی و جانمایی فروش در ورودی تهران توافق قوی دارد.

در محتوای بومی‌گرایی نیز خوشه روستای توسعه‌یافته، این موضوع را مناسب کسب و کار خانگی و به‌صورت متحد و متمرکز پذیرفته‌اند. این در حالی است که در روستاهای فقیر در گزاره‌های مرتبط با جزئیات دیوار، استفاده از وسایل خانگی چون لگن و سبد و سینی و قفسه - بندی بومی و اختصاص بخشی از خانه به این موضوع توافق قوی دارند.

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

هدف کلی پژوهش حاضر، بررسی راهبردهای معماری و ارتباط آن با رونق کسب و کار روستایی در منظومه بابل کنار بود که مطابق نتایج تحلیل عاملی مرتبه اول و دوم، هفت عامل «توسعه و پشتیبانی»، «مزرعه گردشگری»، «مزرعه خلاق»، «اصول معماری کسب و کار»، «معماری غیر مسکونی و مجاورت»، «سازگاری» و «کنترل نفوذ آفت» شناسایی شد. همچنین، مقایسه شاخه روستاهای توسعه‌یافته و فقیر نشان داد که روستاهای شبه شهری همانند دراز کلا و کبریا کلا بیشتر بر مفاهیم شهری از جمله «جانمایی متمرکز فضاهای تولیدی» تأکید دارند که علت این موضوع به تراکم و توجه به «بهداشتی بودن فضاها» بر می‌گردد. همچنین این روستاها بر کسب و فروش بیشتر از کار و تولید تأکید دارند که این موضوع نیز به دلیل افزایش توان اقتصادی است.

به منظور تهیه برنامه و طرح معماری کسب و کار روستایی در روستاهای ناحیه ۷ منظومه بابل کنار، پیشنهادهای زیر به تفکیک برای مراحل مطالعات اولیه، پردازش اطلاعات و تعیین الزامات و چارت و سازماندهی ارائه می‌شود:

الف- مطالعات اولیه

- تعیین مصادیق «مزرعه گردشگری»، «مزرعه خلاق»، «بناهای غیر مسکونی و معماری خارجی» در نقشه ناحیه روستایی مورد نظر
- تعیین روابط ساختاری، اجتماعی، فامیلی بین مصادیق بند ۱ و مسکن معیشتی در نقشه در مشورت با تولید کنندگان
- تعیین نوع روستا (تولیدی، فرآوری، گردشگری، فروش) و سطح توسعه یافتگی آن (فقیر، متوسط، توسعه‌یافته) و تفاوت تمایلات کسب و کار روستاهای مختلف (تولیدی، فرآوری، فروش)
- بررسی تفاوت دیدگاه مردم روستا در خصوص بحث سازگاری، بهداشت، تمرکز و کنترل نفوذ آفت در ارتباط فضاهای تولیدی- سکونتی و گردشگری

ب- پردازش اطلاعات

- تعیین واحدهای پشتیبان و صادر کننده و رابط محصولات روستا به شهر (روستای مرکزی دراز کلا، روستای جاده‌ای هلی دشت، روستای گردشگری تیر کن یا ...)
- تعیین درصد محصولات فروخته شده روستا توسط واحدهای مختلف (واسطه) و مزرعه گردشگری و فضاهای فروش در ناحیه روستایی
- تعیین اولویت‌ها و خلاءهای کسب و کار و زیر ساخت‌های کالبدی آن

ج- تعیین الزامات و چارت و سازماندهی

- تعیین الزامات بهداشتی و معماری بناها، مزارع و محوطه‌های کسب و گردشگری
- تعیین الزامات بهداشتی و کنترل آفت کسب و کارهای زیستی (پرورش دام، طیور، حشرات و آبزیان) اولویت‌دار منطقه
- تعیین چارت و وظایف احتمالی واحد توسعه، پشتیبانی و تسهیل‌گری روستایی

منابع

- Ghasemi Ardahaee, A., Mahmoudian, H., & Nowbakht, R. (2017). An analysis of the causes of internal migration of the census of 2006 and 2012. *Social Studies and Research in Iran*, 6(3), 375-390. doi: 10.22059/jisr.2017.141758.317. [In Persian]
- Cogato, A., Cei, L., Marinello, F., & Pezzuolo, A. (2023). The role of buildings in rural areas: Trends, challenges, and innovations for sustainable development. *Agronomy*, 13, 1961. <https://doi.org/10.3390/agronomy13081961>.
- Doosti Sabzi, B., & Babaei, M. (2023). Analysis and evaluation of sustainable development projects in rural areas. *Monthly Reports of the Research Center of the Islamic Consultative Assembly, 18948*, 1-32. [In Persian]
- Taghavi, Z.B, Rahbari Manesh, K., & Armaghan, M. (2020). The impact of economic change on livelihood spaces (Agriculture and animal husbandry); Qazvin rural housing. *Journal of Housing and Rural Environment*, 39(172), 3-16. DOI: 10.22034/39.172.3. [In Persian]
- Kharabati, S., Sereshki, S., & Saheri, M. (2021). A Study of the principles of Iranian architecture in rural housing Case Study: Kolamu village of Shahroud). *Journal of Research in Urban Planning and Architecture Environment Identity (Jrupa-Ei)*, 2(6), 43-55. DOI: 10.22034/(JRUPA-EI).2021.303953.1095.
- Nikpour, A., Esfarm, Y. & Shakeri Mansour, E. (2017). Economic strategies for improving housing indicators in rural areas of the city of kagielviya. *Journal Space Economy & Rural Development*, 6(22), 73-96. [In Persian]
- Azizpour F., & Sadeghi Z. (2018). The assessment of the effects of implementing special improvement plan on rural housing development (Case study: Abrisham rural district). *Journal of Housing and Rural Environment*, 37(164), 3-12. <https://doi.org/10.22034/37.164.3>. [In Persian]
- Taban, M., Sharafi, V. & Faghihi, S. (2023). Presenting a model for rural business development (Case study: Ilam Province, Iran). *Journal of*

- Research & Rural Planning*, 12(3), 43-55.
<http://dx.doi.org/10.22067/jrrp.v12i3.2302-1075>
- Shamsuddini, A., Shakour, A. & Rustami, R. (2011). The impact of rural housing reconstruction on the livelihood economy of the rural people. *Journal of Housing and Rural Environment*, 30(135), 57-70. [In Persian]
- Kharabati, S., & Shirazi, P. (2021). Achieving a rural housing design pattern (Case study: Tazareh village of Damghan). *Housing And Rural Environment*, 40(175), 3-18. [In Persian]
- Hirota, T., Kishita, Y., Tsunazawa, M., Sugiyama, K., Tasaka, K., & Umeda, Y. (2023). Architecture-based scenario design methodology for platform-enabled circular economy business. *Procedia CIRP*, 116, 293-298. <https://doi.org/10.1016/j.procir.2023.02.050>.